

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश डा. श्री आनन्दमोहन भट्टराई
माननीय न्यायाधीश श्री हरिप्रसाद फुयाल
फैसला

०७०-CR-०५०९

मुद्दा:- कुटपिट।

चन्द्रबहादुरको छोरा सिन्धुपाल्चोक जिल्ला भिमटार गा.वि.स. वडा नं.२ बस्ने शिवबहादुर दनुवार१

पुनरावेदक
वादी

विरुद्ध

सिन्धुपाल्चोक जिल्ला भिमटार गा.वि.स. वडा नं.२ बस्ने छन्दबहादुरको
छोरा मैतवीर दनुवार.....१
ऐ. ऐ. बस्ने ऐ. को छोरा वीरबहादुर दनुवार.....१
ऐ. ऐ. बस्ने सन्तबहादुर दनुवार.....१
ऐ. ऐ. बस्ने खुईलेको छोरा गोपी दनुवार.....१
ऐ. ऐ. बस्ने रामबहादुरको छोरा धनबहादुर दनुवार.....१
ऐ. ऐ. बस्ने गोपी दनुवारको श्रीमती मिना भन्ने सत्यकुमारी दनुवार...१
ऐ. ऐ. बस्ने छन्दबहादुरको श्रीमती डल्ली दनुवार.....१
ऐ. ऐ. बस्ने मैतवीरको श्रीमती मैया दनुवार.....१

प्रत्यर्थी
प्रतिवादी

शुरु तहमा फैसला गर्ने: माननीय न्यायाधीश श्री वीरबहादुर डाँगी
सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालत
फैसला मिति: २०६८।२।२४

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने: माननीय न्यायाधीश श्री भरतप्रसाद अधिकारी
माननीय न्यायाधीश श्री यज्ञप्रसाद बस्याल
पुनरावेदन अदालत पाटन

शिवबहादुर दनुवार विरुद्ध मैतवीर दनुवारसमेत मुद्दा: कुटपिट (०७०-CR-०५०९) को पृष्ठ १

फैसला मिति: २०६९।९।९

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२(१) बमोजिम मुद्दा दोहोर्न्याई हेर्ने निस्सा प्राप्त भई पुनरावेदन सरह दर्ता हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यस प्रकार रहेको छ:-

तथ्य खण्ड

१. मिति २०६३।११।१६ गते साईला दनुवारको नातिको ब्रतबन्धको निम्तोमा गई फर्की फटकसिला गा.वि.स. वडा नं. ८ मा आई पुग्दा शिव दनुवार र भोटे दनुवार बीच खेतको विषयमा वादविवाद भई ठुंगा हानाहान गरी खुकुरी समेत प्रयोग गरी भोटे दनुवार समेत घाइते भएकोले सो सम्बन्धमा बुझी जानकारी दिनु भन्ने समेत इलाका प्रहरी कार्यालय, नवलपुरको संचार पत्र।
२. मिति २०६३।११।१६ गतेका दिन फटकसिला गई ब्रतबन्धको भोज खाई घर आउँदै गर्दा ठाड खोला नजिक आई पुग्दा शिवबहादुर दनुवारलाई नमारी छाडिदन भनि विपक्षी मैतवीर दनुवार समेतले लाठा, ठुंगा, खुकुरी समेत प्रयोग गरी हामीलाई कुटपिट गरेकोले घाउ जाँच केश फाराम गरी पाउँ भनि शिवबहादुर दनुवार समेतले जिल्ला प्रहरी कार्यालय, सिन्धुपाल्चोकमा दिएको दरखास्त पत्र।
३. CUT WOUND SCAR AGULAR ३X५CM VOLT ३CM IN RT. TEMPORAL BONE OF SKULL LT. FOLT LITTLE TOE CUT AND AMPUTADED OF BASE OF THE TOE भन्ने समेत घाउ जाँच केश फाराम।
४. २०६३।११।१६ गतेका दिन गौरुङ दनुवारको घरमा निजको नातिको ब्रतबन्धको निम्तो भएकोले भोज खाई घरतर्फ आउँदै गर्दा दंगालडिही भन्ने ठाउँमा आई पुग्दा सन्तबहादुर दनुवार समेतका प्रतिवादीहरूले हातमा लाठी, खुकुरी समेत लिई मलाई कुटपिट गरी मेरो देब्रे खुट्टाको कान्छी औला छिनाई ज्यानै लिन लागेको देखि गोल्ठे दनुवार समेतले उपचारको लागि धुलिखेल अस्पतालमा लगेकोले उपचार भई जाहेरी दिन आएको छु, कारवाही गरी पाउँ भन्ने शिवबहादुर दनुवारको जाहेरी दरखास्त र घाईतेहरूका उपचारको क्रममा रु.४३,५८५।- खर्च भएको भन्ने बील समेतका कागजातहरू रहेको देखिन्छ।
५. मिति २०६३।११।१६ गते ब्रतबन्धको निम्तो मान्नको लागि हामी र प्रतिवादीहरू गई

- फर्की दंगालडिही भन्ने ठाउँमा आईपुग्दा प्रतिवादीहरूले खुकुरी, लाठी समेतले शिवबहादुरको देब्रे खुट्टाको औँलामा प्रहार गरी छिनाई बेहोस पारी पुनः प्रहार गर्न लाग्दा म कराएकोले मलाई समेत ढुंगाले प्रहार गरी घाइते बनाएकोले गोल्ठे दनुवार समेतले धुलिखेल अस्पतालमा लगि उपचार गराएको हो भन्ने समेत कान्छी दनुवारले प्रहरीमा गरेको कागज ।
६. मिति २०६३।११।१६ गते ब्रतबन्धको निम्तो मानी फर्कदा प्रतिवादीहरूले खुकुरी, लाठी समेत लिई मेरो श्रीमान् शिवबहादुरलाई मार्न खोज्दा गुहार माग्दा मलाई समेत खुकुरीले टाउको र हातमा समेत प्रहार गरी घाइते बनाएकोले गोल्ठे दनुवार समेतले उपचारको लागी लगेको हो भन्ने समेत रीता दनुवारले प्रहरीमा गरेको कागज ।
७. मिति २०६३।११।१६ गते निम्तो मानी गौरुङ दनुवारको घरबाट फर्किएको अवस्था दंगालडिही भन्ने ठाउँमा आई पुग्दा प्रतिवादीहरूले लाठी, खुकुरी समेत लिई जाहेरवालालाई प्रहार गरी अरु प्रहार गर्न खोज्दा मैले छुट्टयाउँदा मलाई समेत खुकुरी प्रहार गरी टाउकोमा चोट पुऱ्याई घाइते बनाएकोले धुलिखेल अस्पतालमा उपचार भएको हो । मार्ने नै नियतले यस्तो गरेको रहेछ भन्ने समेत बलबहादुर दनुवारले प्रहरीमा गरेको कागज ।
८. हामीहरूको बीचमा जग्गा सम्बन्धी विवाद थियो । सोही विवाद बढ्दै गई एक-आपसमा कुटपिट हुँदा एक-अर्कालाई घाउचोट लाग्न गएको हो । मार्ने नियतले हानेको होइन । हाम्रो प्रहारबाट विपक्षीहरू र विपक्षीहरूको प्रहारबाट हामीहरूलाई चोट लागेको छ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी वीरबहादुर दनुवारको अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान ।
९. मिति २०६३।११।१६ गते मेरो छोराको ब्रतबन्धमा जाहेरवाला र प्रतिवादीहरू आई भोज खाई जानु भएकोमा बीच बाटोमा भेट भएपछि झगडा भएको रहेछ । घटना जाहेरीमा उल्लेखित प्रतिवादीहरूबाट भएको हुनुपर्छ भन्ने समेत गौरुङ दनुवारको छोरा ठुलोकान्छा दनुवारले प्रहरीमा गरेको कागज ।
१०. मिति २०६३।११।१६ गते म जाहेरवालसँगै गई ब्रतबन्धको भोज खाई फर्कने क्रममा जाहेरीमा उल्लेखित प्रतिवादीहरूले जाहेरवालालाई मार्नुपर्छ भनि लाठी खुकुरी समेतले कुटपिट गरेपछि हामीले छुट्टयाउन लाग्दा हामीलाई समेत ढुङ्गा, खुकुरी समेतले प्रहार गरी घाइते बनाएकोले धुलिखेल अस्पतालमा उपचार गराएको हो भन्ने गोल्ठे दनुवार समेतले गरी दिएको बस्तुस्थिती मुचुल्का ।
११. प्रतिवादीहरूले खुकुरी छुरी समेतका जोखिम हतियार प्रहार गरी शिवबहादुर दनुवार समेतलाई कुटपिट गर्दा शिवबहादुरको देब्रे खुट्टाको कान्छी औँला काटी छिनी बेकम्मा

भएको पुष्टि हुन आएको हुँदा प्रतिवादी वीरबहादुर दनुवार, मैतवीर दनुवार, सन्तबहादुर दनुवार, गोपी दनुवार, धनबहादुर दनुवार, मीना दनुवार, डिल्ली दनुवार, मैयाँ दनुवार समेतले कुटपिटको महलको १ र २ नं. अनुसार अंगभंगको कसूर गरेको हुँदा निजहरुलाई ऐ महलको ५ र ६ नं. अनुसार सजाय गरी जाहेरीमा उल्लेखित विल अनुसारको रकम जम्मा रु.४३,५८५।- प्रतिवादीहरुबाट जाहेरवालालाई दिलाई भराई पाउँ भन्ने समेत अभियोग पत्र।

१२. मैले जाहेरवालालाई कुटपिट नगरेको हुँदा सजाय हुनपर्ने होइन भन्ने समेत प्रतिवादी वीरबहादुर दनुवारले शुरु अदालतमा गरेको बयान।
१३. जाहेरवाला समेत उपर २०६३।१२।१९ मा कुटपिट मुद्दा दायर गरेको देखिन आएको समेतको अवस्थालाई विचार गर्दा नगद रु.६,७००।- धरौट वा सो वापत जेथा जमानी दिए लिई तारेखमा राख्नु भन्ने समेत शुरु अदालतबाट २०६४।०१।२५ मा भएको आदेश।
१४. मैले शिवबहादुरलाई कुटपिट गरी अंगभंग गरेको नहुँदा मलाई अभियोग दावी बमोजिम सजाय हुनपर्ने होइन भन्ने प्रतिवादी सन्तबहादुर दनुवारले शुरु अदालतमा गरेको बयान।
१५. जाहेरवाला उपर अर्का प्रतिवादीले कुटपिट मुद्दा दायर गरेको देखिन आएको समेतका तत्कालप्राप्त प्रमाणबाट अहिलेनै प्रतिवादी कसूरदार रहेछन् भन्न नमिलेकोले हाल मुद्दा पुर्पक्षको लागी प्रतिवादी धनबहादुर दनुवारलाई अ.वं.४७ नं. अनुसार तारेखमा राख्नु भन्ने समेत २०६४।०६।०८ को आदेश।
१६. मिति २०६३।११।१६ गतेका दिन ब्रतबन्धको निम्तो मानी मेरो आमा डल्ली दनुवार र म समेत घर फर्कदै गर्दा दंगालडिही भन्ने ठाउँमा आइ पुग्दा शिवबहादुर दनुवार समेतले बाटो ढुकी आमा डल्ली दनुवारको दाहिने गालामा समेत छुरीले प्रहार गरी कुटपिट गरेकोबाट बच्न जाहेरी दिएको हुँदा अभियोग दावी बमोजिम सजाय हुनपर्ने होइन भन्ने समेत मीना भन्ने सत्यकुमारी दनुवारले शुरु अदालतमा गरेको बयान।
१७. म समेतलाई कुटपिट गरेकोमा सजायबाट बच्नको लागी जाहेरवाला समेतले उजूरी दिएको हुँदा मलाई अभियोग दावी बमोजिम सजाय हुनपर्ने होइन भन्ने समेत प्रतिवादी मैतवीर दनुवारले शुरु अदालतमा गरेको बयान।
१८. शिवबहादुरले ठूलो ढुङ्गा उचाल्दा सोही ढुङ्गा खसी खुट्टाको औँलामा लाग्न गई औँला कुचिएको हो हामीले कुटपिट गरी अंगभंग पारेको होइन भन्ने समेत प्रतिवादी गोपी दनुवारले शुरु अदालतमा गरेको बयान।

१९. मैले अभियोग दावी बमोजिम कसूर गरेको नहुँदा मलाई सजाय हुनपर्ने होइन भन्ने समेत प्रतिवादी डल्ली दनुवारले शुरू अदालतमा गरेको बयान।
२०. कुट्नेहरु भागी सकेछन् झगडा हुँदाको अवस्थामा म पुगेको थिइन। अभियोग दावी बमोजिम मलाई सजाय हुनपर्ने होइन भन्ने समेत प्रतिवादी मैया दनुवारले शुरू अदालतमा गरेको बयान।
२१. जाहेरवाला समेतका वादी पक्षका साक्षीहरुलाई जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय मार्फत उपस्थित गराई प्रतिवादीका साक्षी समेत बुझी पेश गर्नु भन्ने समेत २०६४।०६।१५ को आदेश।
२२. प्रतिवादीहरुले म जाहेरवाला समेतलाई खुकुरी, छुरी, लाठी, ढुंगा समेतले प्रहार गरी मेरो देब्रे खुट्टाको कान्छी औंला छिनाई बेकम्मा पारेकोमा सिपाघाट चौकीले थाहा पाई प्रहरीहरु आउँदा प्रतिवादीहरु भागेका हुन् भन्ने समेत जाहेरवाला शिवबहादुर दनुवारले गरेको बकपत्र।
२३. सन्तबहादुर, वीरबहादुर, मैतवीर, गोपी, धनबहादुर, डल्ली, मैयाँ समेतका प्रतिवादीहरुले शिवबहादुर समेतका व्यक्तिहरुलाई लाठी, खुकुरीले प्रहार गरी कुटपिट गरेका हुन् भन्ने समेत बलबहादुर दनुवारले गरेको बकपत्र।
२४. शिव बहादुर दनुवारलाई सन्तबहादुर, वीरबहादुर, मैतवीर, धनबहादुर, गोपी र मैयाँ समेतका प्रतिवादीहरुले कुटपिट गरेको मैले देखेको हुँ, कुटपिट गर्दा देब्रे खुट्टाको कान्छी औंला छिनेको थियो भन्ने समेत गोल्ठे दनुवारले गरेको बकपत्र।
२५. जाहेरवाला शिवबहादुरलाई मैतवीर, वीरबहादुर, सन्तबहादुर, गोपी, धनबहादुर, डल्ली, मैयाँ र मीना दनुवार समेत भई २०६३।११।१६ गते देब्रे खुट्टाको कान्छी औंला छिनाल्ने गरी शरीरका विभिन्न ठाउँमा छुरी खुकुरी समेत प्रहार गरी कुटपिट गरेका हुन् भन्ने समेत सन्तबहादुर दनुवारले गरेको बकपत्र।
२६. जाहेरवाला शिवबहादुरलाई वीरबहादुरले छुरी, सन्तबहादुरले खुकुरी, मैतवीरले लाठी ढुंगाले हानी सवै प्रतिवादीहरु मिली कुटपिट गरेका हुन् भन्ने समेत रीता दनुवारले गरेको बकपत्र।
२७. मेरो छोराको ब्रतबन्धमा जाहेरवाला र प्रतिवादीहरु आइ भोज खाई फर्केपछि प्रतिवादीहरुले जाहेरवालालाई कुटपिट गरेछन् भन्ने ठुलोकान्छा दनुवारले गरेको बकपत्र।
२८. प्रतिवादी सन्तबहादुर दनुवार र वीरबहादुर दनुवारले जाहेरवाला शिवबहादुरलाई कुटपिट अंगभंग गरेको होईन। सो दिन प्रतिवादीहरु काठमाण्डौ कालिका दवाडीकोमा काम गरी

बसेका थिएँ भन्ने समेत प्रतिवादी सन्तबहादुर दनुवार र वीरबहादुर दनुवारको साक्षी राम हादुर दनुवारले गरेको बकपत्र।

२९. जाहेरवालाको घाउ जाँच केश फाराममा उल्लेख भएको घाउ चोटलाई अंगभंगको चोट मान्न मिल्ने अवस्था देखिन नआएकोले प्रस्तुत अभियोगबाट प्रतिवादीहरूले उन्मुक्ति पाउने र जाहेरवालाले स.म.स.ऐन २०४९ को दफा २७ बमोजिम कुटपिट अन्तरगत कारवाही चलाउन सकार गरेमा यसै मिसिलबाट कुटपिटमा कारवाही चलाउन पाउन समेत ठहर्छ भन्ने समेत व्यहोराको सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतको मिति २००६५।०२।३० को फैसला।
३०. मुलुकी ऐन कुटपिटको महलको २ नं. ले अंगभंग हुनको लागि मेरुदण्ड, डँडाल्नु, हात खुट्टा वा यिनैको जोर्नी भाँची फोडी बेकम्मा पारेकोमा अंगभंग हुने स्पष्ट व्यवस्था गरेकोमा प्रस्तुत मुद्दामा खुट्टाको कान्छी औला काटी छिनालिएकोमा अंगभंगको परिभाषाभित्र समाहित हुनुपर्नेमा अंगभंग भएको ठहर नगरी प्रतिवादीहरूलाई सफाई दिने गरी वा भएको शुरु फैसला त्रुटीपूर्ण हुँदा बदर गरी अभियोग मागदावी बमोजिम प्रतिवादीहरूलाई सजाय गरी पाउँ भन्ने वादीले पुनरावेदन अदालत पाटनमा गरेको पुनरावेदनपत्र।
३१. सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतले गरेको २०६५।०२।२३ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ भन्ने पुनरावेदन अदालत, पाटनको मिति २०६६।०१।२४ को फैसला।
३२. विपक्षी प्रतिवादीहरूबाट कुटपिटको २५ नं. अनुसार मेरो घाउ खर्च रु.४३,५८५। - भराई, दिलाई र कुटपिटको ७ नं. बमोजिम प्रतिवादीहरूलाई सजाय गरी पाउँ भन्ने वादी शिवबहादुर दनुवारले कुटपिट तर्फ मुद्दा सकार गरेको मिति २०६७।०४।१८ को कागज।
३३. प्रतिवादी वीरबहादुर दनुवार समेत ५ जनाले कुटपिटको महलको १ र ७ नं. बमोजिम कुटपिटको कसूर अपराध गरेको हुँदा निज प्रतिवादीहरू वीरबहादुर दनुवार, मैतवीर दनुवार, सन्तबहादुर दनुवार, गोपी दनुवार र धनबहादुर दनुवार समेत जना ५ लाई सोही कुटपिट महलको ७ नं. बमोजिम दामासाहीले १ (एक) वर्ष कैद र रु.५,०००।- (पाँच हजार रुपैयाँ) जरिवाना हुने, निज प्रतिवादीहरू वीरबहादुर दनुवार समेतले हुल गरी जाहेरवाला अर्थात वादी शिवबहादुर दनुवारलाई कुटपिट गरेको हुँदा निज प्रतिवादीहरू वीरबहादुर दनुवार, मैतवीर दनुवार, सन्तबहादुर दनुवार, गोपी दनुवार र धनबहादुर दनुवार समेत जना ५ लाई सोही कुटपिटको महलको १८ नं. बमोजिम जनही रु.२००। - थप जरिवाना समेत हुने र ऐ. महलको २५ नं. बमोजिम निज प्रतिवादी वीरबहादुर दनुवार समेत ५ जनालाई

भएको जम्मा जरिवाना रु.६,०००।- असूल भएपछि सोको आधा अर्थात रु.३,०००। - निजै जाहेरवाला अर्थात वादी शिवबहादुर दनुवारलाई घाउ खर्च वापत दिलाई भराई दिने समेत ठहर्छ। साथै प्रतिवादीहरु मीना दनुवार भन्ने सत्यकुमारी दनुवार, डिल्ली दनुवार र मैया दनुवार समेत जना ३ लाई कुटपिट महलको ७ नं. बमोजिम सजाय गरी निज प्रतिवादीहरुबाट ऐ. महलको २५ नं.बमोजिम रु.४३,५८५।- उपचार खर्च अर्थात घाउ खर्च मलाई दिलाई पाउँ भन्ने वादी दावी पुग्न सक्दैन भन्ने शुरु सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतबाट मिति २०६८।२।२४ मा भएको फैसला।

३४. हामी प्रतिवादीहरुले कसूर गरेको छैन भनी अदालत समक्षको बयानमा समेत स्पष्ट रुपमा खुलाई दिएका छौं, सो हाम्रो बयानलाई हाम्रो साक्षीहरुबाट पुष्टि हुने गरी बकपत्र गरी दिएको अवस्था छ। वादीको खुट्टाको कान्छी औंला धुलिखेल अस्पतालमा काटी छिनालेको हो भनी प्रष्ट गराएका छन्। साथै विपक्षी वादी र डल्ली दनुवार समेतको बीचमा कुटपिट झगडा भएको भन्ने कुरा डल्ली दनुवार समेतको कुटपिट मुद्दाको फिरादबाट पुष्टि भईरहेको हुँदा विपक्षीको देब्रे खुट्टाको कान्छी औंला चोट पर्नका कारण विपक्षी आफैले अरुलाई कुटपिट गर्नको लागि ढुङ्गा उठाउँदा हातबाट खस्न गई आफ्नै खुट्टामा लाग्न गएको भन्ने कुरा मिसिल संलग्न प्रमाण कागजहरुबाट देखिएको छ। मिसिल संलग्न प्रमाणहरुको विश्लेषण नगरी भएको फैसला बदर गरी हामीलाई भएको कैद र जरिवाना बदर गरी वा दोहोरो कुटपिटको वारदात हो भन्ने कुरा लागेमा हामी पुनरावेदकहरुको हकमा हुन सक्ने कैद सजायको सवालमा दण्ड सजायको ११(क) अनुसार सुविधा उपलब्ध गराई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको बीरबहादुर दनुवार, सन्तबहादुर दनुवार र गोपी दनुवारको मिति २०६८।५।२ को संयुक्त पुनरावेदनपत्र।

३५. मेरो कुटपिट गर्ने कार्यमा कुनै संलग्नता छैन। खुकुरी लिएर हिंडेको पुष्टि हुन नसकेको, विपक्षीसँग रिसइवी भएको अवस्था नभएकोमा मलाई दोषी ठहर गरी शुरु सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उल्टी गरी पूर्ण रुपमा सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको मैतवीर दनुवारको मिति २०६८।६।३ को पुनरावेदनपत्र।

३६. प्रतिवादी मध्येका वीरबहादुर दनुवार, मैतवीर दनुवार, सन्तबहादुर दनुवार, गोपी दनुवार र धनबहादुर दनुवार समेत ५ जनालाई सजाय गर्दा कुटपिटको महलको ७ नं. को व्यवस्था विपरीत दामासाही शब्द प्रयोग गरी सजाय हुने ठहराएको, मीना भन्ने सत्यकुमारी दनुवार, डल्ली दनुवार र मैया दनुवारलाई सफाई दिलाई उपचार खर्च रु.४३,५८५।- दिलाई भराई

पाउँ भन्ने वादी दावीमा दावी पुन सक्दै न भन्ने हदसम्म उक्त फैसला कुटपिटको ७ नं., प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ३, १७, ५४ एवं अ.बं. १८४(क) समेतको विपरीत हुँदा शुरू सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतबाट मिति २०६८।२।२४ मा भएको फैसला सो बुँदाहरूको हदसम्म बदर गरी सम्पूर्ण प्रतिवादीहरूलाई कुटपिटको ७ नं. बमोजिम सजाय गरी उपचार खर्च समेत दिलाई इन्साफ गरी पाउँ भन्नेसमेत ब्यहोराको शिवबहादुर दनुवारले मिति २०६८/०८/०९ मा पुनरावेदन अदालत पाटनमा गरेको पुनरावेदनपत्र।

३७. शुरू सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतबाट मिति २०६८/०२/२४ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदक वादी तथा प्रतिवादीहरूको पुनरावेदन जिकीर पुन सक्दै न भन्नेसमेत ब्यहोराको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९/०९/०९ को फैसला।

३८. सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतबाट फैसला गर्दा वीरबहादुर दनुवार, मैतवीर दनुवार, सन्तबहादुर दनुवार, गोपी दनुवार र धनबहादुर दनुवार समेत जना ५ लाई कुटपिटको महलको १ र ७ नं. बमोजिम कसुरदार ठहर्याई फैसला गरेकोमा कुटपिटको महलको ७ नं बमोजिम दामासाहीले १ वर्ष कैद र रु. ५ हजार जरिवाना हुने ठहर्छ भन्ने भनिएकोमा सम्मानित सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतबाट कुटपिटको ७ नं. बमोजिम दामासाहीले सजाय हुने ठहर्याएकोमा उक्त फैसला उपर म निवेदकको चित्त नबुझी पुनरावेदन अदालत, पाटन समक्ष जनही सजाय गर्नु पर्ने भनि पुनरावेदन जिकीर गरेकोमा शुरू सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतको फैसला सदर कायम हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसला सर्वथा कानून विपरित छ। मुलुकी ऐन, कुटपिटको महलको ७ नं. मा “अंग भंगको खत हुने बाहेक अरु अंग फोर्ने छिनाल्ने, फुकाल्नेलाई सो अंग निको भई काम लाग्ने भएमा दुई हजार रुपैया जरिवाना र छ महिना कैद र निको भईकन पनि काम नलाग्ने भएमा वा निको नहुने भएमा पाँच हजार रुपैया जरिवाना र एक वर्ष कैद गर्नु पर्छ” भन्ने स्पष्ट रुपमा कानुनी व्यवस्था रहेको छ। कुटपिटको महलको ७ नं. मा दामासाहीले सजाय हुने कानुनी व्यवस्था छैन। यसरी कानूनमा हुँदै नभएको व्यवस्था ग्रहण गरी दामासाहीले प्रतिवादीहरूलाई सजाय हुने ठहर्याएको फैसला उक्त कुटपिटको ७ नं. को कानुनी व्यवस्था विपरित हुँदा सो हदसम्म फैसला बदर भागी छ। कुटपिटको ७ नं. को व्यवस्थाबाट पाँच हजार रुपैया जरिवाना र एक वर्ष कैद गर्नु पर्छ भन्ने किटानी व्यवस्था रहेकोमा दामासाहीबाट सजाय हुने ठहर्याएको उक्त फैसला सो हदसम्म त्रुटिपूर्ण छ। प्रत्येक प्रतिवादीहरूलाई एक एक वर्ष जनही रुपमा

सजाय गर्नु पर्नेमा दामासाहीले सजाय गरेको मिलेको छैन। जहाँसम्म पुनरावेदन अदालत पाटनबाट फैसला गर्दा सरकारवादी हुने मुद्दा र व्यक्तिवादी हुने सामान्य कुटपिट मुद्दालाई एकै दृष्टिकोणले हेर्न मिल्दैन। सामान्य कुटपिट तर्फ सजाय हुँदा दामासायीले नै सजाय हुने व्यवस्था भएको भन्ने आधार लिएको सर्वथा त्रुटीपूर्ण छ। कुटपिटको ७ नं. मा दामासाहीले सजाय हुने भनी उल्लेख भएको छैन। प्रतिवादी मध्येका मिनाभन्ने सत्यकुमारी दनुवार, डल्ली दनुवार र मैयादनुवार समेत जना ३ को हकमा वादी दावी पुग्न सक्तैन भन्ने फैसला समेत मिलेको छैन। म निवेदकले जाहेरी दिँदा जाहेरी दरखास्तमा यी प्रतिवादीहरूको नाम स्पष्ट रुपमा किटानी रुपमा खुलाई दिएको छु। मैले जाहेरी दरखास्त दिँदा कुटपिट भएको भन्ने कुरा स्पष्ट रुपमा खुलेको अवस्थामा निजहरूलाई सफाई दिन कदापि मिल्दैन। म जाहेरवाला वादी शिवबहादुर दनुवारले सम्मानित सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालत समक्ष मिति २०६४।९।१ गते वकपत्र गर्दा स.ज.४ मा सम्पूर्ण कुराहरू विस्तृत रुपमा खुलाई दिएको छु। डल्ली दनुवार, मैया र सत्यकुमारी सहितलेलाठी, छुरी, ढुङ्गा प्रयोग गरेको भन्ने कुरा किटानी रुपमा खुलाई दिएको अवस्थामा समेत निजहरूको संलग्नता थिएन भन्न मिल्दैन। सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतबाट प्रतिवादीमध्येका वीरबहादुर दनुवार, मैतवीर दनुवार, सन्तबहादुर दनुवार, गोपी दनुवार र धनबहादुर दनुवार समेत जना ५ लाई सजाय गर्दा कुटपिटको महलको ७ नं. को व्यवस्था विपरीत दामासाही शब्द प्रयोग गरी सजाय हुने ठहराएको, मिना भन्ने सत्यकुमारी, डल्ली र मैया दनुवारलाई सफाई दिलाउने फैसला गरेको साथै घा उपचार गर्दा भएको खर्च रु. ४३,५८५१- दिलाई भराई पाउँ भन्ने दावी लिएकोमा वादी दावी पुग्न सक्तैन भन्ने हदसम्म गरेको सुरु सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतको फैसला एवम्सो फैसलालाई सदर हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत, पाटनको मिति २०६९।९।९ गतेको फैसला प्रमाण ऐन २०३१ को दफा ३, ५४अ.बं.१८४क, कुटपिटको ७ नं. एवम् ने.का.प. २०६८ अंक ६ पृष्ठ १०४६, ने.का.प. २०६७ अंक ५ पृष्ठ ७९४ समेतको विपरित हुँदा उक्त सुरु सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतबाट भएको मिति २०६८।२।२४ को फैसला एवम् सो फैसलालाई सदर हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत, पाटनको मिति २०६९।९।९ को फैसलाहरू बदर उल्टी गरी न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२(१) को (क)(ख) बमोजिम प्रस्तुत मुद्दा दोहोर्‍याई हेरी विपक्षीहरूलाई कानून बमोजिम सजाय गरी उपचार खर्च दिलाई इन्साफ दिलाई पाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको शिवबहादुर दनुवारको निवेदन।

३९. यसमा मुलुकी ऐन, कुटपिटको महलको ७ नं बमोजिम सजाय गर्दा अदालतले कायम गरेको सजाय ने.का.प.०६८, अंक ६, नि.नं.८६३७, पृष्ठ १०४७ मा प्रतिपादित सिद्धान्तको गलत व्याख्या गरी सो नं. आकृष्ट गर्न इन्कार गरेको देखिएकोले पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।९।९ को निर्णयमा कुटपिटको महलको ७ नं र उपरोक्त सिद्धान्त समेतको त्रुटी विद्यमानता देखिएकोले प्रस्तुत मुद्दामा न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२(१) (क) (ख) बमोजिम दोहोर्‍याई हेर्ने निस्सा प्रदान गरी दिएको छ। विपक्षीलाई झिकाई आए पछि नियमबमोजिम पेश गर्नु भन्नेसमेत ब्यहोराको यस अदालतको मिति २०७०।५।२४ को आदेश।

ठहर खण्ड

४०. नियमबमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक पेशी सूचीमा चढी इजलास समक्ष पेश भएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक वादीको तर्फबाट रहनुभएको विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री नारायणवल्लभ पन्त तथा विद्वान अधिवक्ता श्री जगदीश चन्द्र पाण्डेले कुटपिटको कसूर कायम भएको अवस्थामा जनही सजाय हुने भन्ने कानूनी व्यवस्था छ तर सजायलाई दामासायी हुने गरि भएको सजाय निर्धारण मिलेको छैन। साथै क्षतिपूर्ति समेत माग गरेको हुँदा माग बमोजिम पीडित पक्षलाई क्षतिपूर्ति भराईदिनुपर्ने हो। साथै सफाई पाउने प्रतिवादीहरू पनि वारदातमा उपस्थित छन्। निजहरूले अन्य कसूर कायम भएका कसूरदार सरहको अपराधिक भूमिका निर्वाह गरेका र कसूर गरेको अवस्था छ। निजहरूलाई पनि सजाय हुनपर्छ भनि गर्नुभएको बहस जिकीर सुनियो।

४१. त्यस्तै विपक्षी प्रतिवादीहरूको तर्फबाट रहनुभएका विद्वान अधिवक्ता श्री विकास भट्टराई र विद्वान अधिवक्ता श्री जनकराज आचार्यले हाम्रो पक्षलाई लागेको कैद सजायबाट प्रचलित फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को व्यवस्था अनुसार लागेको कैद वापत दिन एकको रु३००/-का हिसावले नगद बुझाउने गरी फैसला हुनुपर्छ भनी गर्नुभएको बहस जिकीर समेत सुनियो।

४२. निर्णयतर्फ विचार गर्दा, प्रस्तुत मुद्दामा शुरुमा अङ्गभंगतर्फ अनुसन्धान भै मुद्दा चलेकोमा जाहेरवालाको घाउ जाँच केश फाराममा उल्लेख भएको घाउ चोटलाई अङ्गभंगको चोट मान्न मिल्ने अवस्था देखिन नआएकोले अङ्गभङ्गको अभियोगबाट प्रतिवादीहरूले उन्मुक्ति पाउने र जाहेरवालाले सरकारी मुद्दा सम्बन्धी ऐन, २०४९ को दफा २७ बमोजिम कुटपिट अन्तरगत कारवाही चलाउन सकार गरेमा यसै मिसिलबाट कुटपिटमा कारवाही चलाउन

पाउन समेत ठहराई सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतले मिति २०६५।०२।३० मा गरेको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने भनी पुनरावेदन अदालत, पाटन मिति २०६६।०१।२४ को फैसला भएकोबाट अङ्गभङ्गगतर्फको अभियोग अन्तिम भएको देखिन्छ। यस हिसावले घाउ चोटको प्रकृति हेरेर अङ्गभङ्गको कसूर कायम हुन सक्छ वा सक्दैन भनी हेर्ने अवस्था अब यसमा देखिँदैन। फैसला पश्चात शिवबहादुर दनुवारले विपक्षी प्रतिवादीहरुबाट कुटपिटको २५ नं. ले मेरो घाउ खर्च रु.४३,५८५।- भराई, दिलाई कुटपिटको ७ नं. बमोजिम प्रतिवादीहरुलाई सजाय गरी पाउँ भनी कागज गरे पश्चात प्रस्तुत कुटपिट मुद्दाको उठान भएकोबाट कुटपीटकै रोहमा हेर्न पर्ने हुन आयो।

४३. कुटपिट मुद्दामा शुरु सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतबाट प्रतिवादी वीरबहादुर दनुवार समेत ५ जनाले कुटपिटको महलको १ र ७ नं. बमोजिम कुटपिटको कसूर अपराध गरेको हुँदा निज सोही कुटपिट महलको ७ नं. बमोजिम दामासाहीले १ (एक) वर्ष कैद र रु.५,०००।- (पाँच हजार रुपैयाँ) जरिवाना हुने, निज प्रतिवादीहरु वीरबहादुर दनुवार समेतले हुल गरी जाहेरवाला अर्थात वादी शिवबहादुर दनुवारलाई कुटपिट गरेको हुँदा निज प्रतिवादीहरु वीरबहादुर दनुवार, मैतवीर दनुवार, सन्तबहादुर दनुवार, गोपी दनुवार र धनबहादुर दनुवार समेत जना ५ लाई सोही कुटपिटको महलको १८ नं. बमोजिम जनही रु.२००।- थप जरिवाना समेत हुने र ऐ. महलको २५ नं. बमोजिम निज प्रतिवादी वीरबहादुर दनुवार समेत ५ जनालाई भएको जम्मा जरिवाना रु.६,०००।- असूल भएपछि सोको आधा अर्थात रु.३,०००।- निजै जाहेरवाला अर्थात वादी शिवबहादुर दनुवारलाई घाउ खर्च वापत दिलाई भराई दिने र साथै प्रतिवादीहरु मीना दनुवार भन्ने सत्यकुमारी दनुवार, डिल्ली दनुवार र मैया दनुवार समेत जना ३ लाई कुटपिट महलको ७ नं. बमोजिम सजाय गरी निज प्रतिवादीहरुबाट ऐ. महलको २५ नं. बमोजिम रु.४३,५८५।- उपचार खर्च अर्थात घाउ खर्च मलाई दिलाई पाउँ भन्ने वादी दावी पुग्न सक्दैन भनी शुरु सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतबाट २०६८।०२।२४ मा फैसला भएको रहेछ। उक्त फैसलामा चित नबुझाई वादी प्रतिवादी दुवैतर्फबाट पुनरावेदन पर्दा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट फैसला हुँदा शुरु जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने भनी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०६९।०९।०९ मा फैसला भएको र उक्त फैसला उपर वादी शिवबहादुरको यस अदालतमा पुनरावेदन परेको देखियो।

४४. अब पुनरावेदन अदालतको फैसला मिलेको छ वा छैन भनी हेर्दा सर्वप्रथम प्रतिवादीहरू मीना भन्ने सत्यकुमारी दनुवार, डल्ली दनुवार र मैया दनुवार जना ३ लाई आरोपित कसूरबाट सफाइ दिने गरी भएको शुरु तथा पुनरावेदन अदालतको फैसला मिलेको छ, छैन भनी हेर्नुपर्ने हुन आयो। प्रतिवादीहरू मीना र डल्लीले शुरु अदालतमा बयान गर्दा मिति २०६३।११।१६ गते बेलुका ५:३० बजे ब्रतबन्धको निम्तो मानी घर फर्की रहेको अवस्थामा जाहेरवाला वादी शिवबहादुरले नै प्रतिवादी मध्येकी म डल्ली दनुवारलाई गालामा छुरी प्रहार गरी कुटपिट गरेकोले आफूले कुटपिट मुद्दा शुरु अदालतमा दायर गरेको छु भन्दै आफूहरू समेतले वादीलाई खुकुरी समेत प्रहार गरी निजको देब्रे खुट्टाको कान्छी औंला छिनाइ दिएको होइन भन्ने समेतको व्यहोरा लेखाएको देखिन्छ। प्रतिवादी मीना भन्ने सत्यकुमारी दनुवारले शुरु अदालतमा बयान गर्दा उक्त मिति समय र स्थानमा मेरो आमा डल्ली दनुवार र म समेत 'ब्रतबन्धको निम्तो मानी घर फर्कँदै गर्दा शिवबहादुर दनुवार समेतले बाटो ढुकी आमा डल्ली दनुवारको दाहिने गालामा छुरीले प्रहार गरी कुटपिट गरेबाट बच्न जाहेरी दिएको हुँदा अभियोग दावी बमोजिम सजाय हुनुपर्ने होइन भन्ने समेत उल्लेख गरी बयानमा लेखाएको देखिन्छ भने अर्का प्रतिवादी मैया दनुवारले शुरु अदालतमा बयान गर्दा झगडा हुँदै गर्दा म पुगेको होइन, म पुग्दा कुटनेहरू भागी सकेछन्, अभियोग दावी अनुसार मलाई सजाय हुनुपर्ने होइन भनी बयानमा लेखाएको देखिन्छ। शुरु अदालतमा बयान गर्दा निज प्रतिवादीहरू तीनैजना कसुरमा इन्कार रहेको देखिन्छ। वादी शिवबहादुरलाई प्रतिवादीहरूले खुकुरी छुरी लाठी समेतले कुटपिट गरेका हुन् भनी अनुसन्धानको क्रममा कागज गर्ने बलबहादुर दनुवार तथा वस्तुस्थिति मुचुल्काका मानिस वीरबहादुर भन्ने गोल्ठे दनुवारले आ-आफूले गरेको कागजमा लेखाएको व्यहोरालाई समर्थन गर्दै अदालतमा बकपत्र गरे पनि यी प्रतिवादीहरू डल्ली दनुवार समेत जना तीनले खुकुरी, छुरी, लाठी के-कुन हतियारले वादीलाई कुटपिट गरेका हुन्, उक्त कागज तथा वस्तुस्थिति मुचुल्का एवं अदालतमा गरेको बकपत्र समेतमा प्रष्ट रूपले किटानी साथ खुलाउन सकेको पाइदैन। वादी शिवबहादुरको श्रीमती रीता दनुवारले अनुसन्धानमा र अदालत समेतमा गरेको कागज तथा बकपत्रमा समेत यी प्रतिवादीहरू तीन जनाले वादीलाई खुकुरी, छुरी वा लाठी के-कुन हतियार प्रयोग गरी वादीको खुट्टाको औंला समेत काटी दिएका हुन् प्रष्ट रूपमा खुलाएर भन्न सकेको पाइदैन। जाहेरवाला वादी शिवबहादुरले दिएको जाहेरीमा डल्ली समेतका सबै प्रतिवादीहरूले मलाई खुकुरी, छुरी, लाठी समेतले प्रहार गरी देब्रे खुट्टाको

कान्छी औंला छिनाली दिएको हो भने पनि अदालतमा बकपत्र गर्दा प्रतिवादी मध्येका वीरबहादुर दनुवार, मैतवीर दनुवार, सन्तबहादुर दनुवार, गोपी दनुवार र धनबहादुर दनुवार समेत ५ जनाले खुकुरी, छुरीले औंला काटी दिएका हुन् भनी लेखाइ दिएको पाइन्छ। साथै वादी कान्छी भन्ने डल्ली दनुवार समेत प्रतिवादी यी वादी शिवबहादुर दनुवार समेत उपर कुटपीट मुद्दा चलेको भन्ने पनि मिसिल संलग्न सिन्धुपाल्चोक जिल्ला जल्ला अदालतबाट मिति २०६५।०२।०५मा भएको फैसला सहितको शुरु मिसिलबाट देखियो। यस स्थितिमा रिसइविबाट यी प्रतिवादीहरू उपर जाहेरी दिएको भन्ने कुरा समेत पुष्टी भएकोले यी प्रतिवादीहरू मीना भन्ने सत्यकुमारी दनुवार, डल्ली दनुवार र मैया दनुवारले निज वादीलाई खुकुरी, छुरी प्रहार गरेको भन्ने प्रमाणबाट पुष्टी नभएकोले निजहरूलाई कुटपीटको ७ नं. बमोजिम सजाय गरी ऐ.को २५ नं. बमोजिम उपचार खर्च समेत दिलाई भराई पाउँ भन्ने वादी दावी पुग्न नसक्ने भनी पुनरावेदन अदालतबाट भएको फैसला मिलेको देखियो।

४५. अब पुनरावेदन अदालत समेतबाट गडाउ भएका प्रतिवादीहरू वीरबहादुर दनुवार समेत जना ५ को हकमा विचार गर्दा म समेतलाई कुटपीट गरेकोमा सजायबाट बचनको लागि जाहेरवाला समेतले उजुरी दिएको भन्ने प्रतिवादी मैतवीर दनुवार समेतले अदालतमा बयान गर्दा समेत उल्लेख गरेबाट कुटपीटको दोहोरो वारदात भएको कुरालाई प्रतिवादीहरूले इन्कार गर्न सकेको पाइएन। यी प्रतिवादीहरू समेतले म जाहेरवाला समेतलाई खुकुरी, छुरी समेत प्रहार गरी मेरो देब्रे खुट्टाको कान्छी औंला छिनाइ दिएको भनी घाइते शिवबहादुरले जाहेरी दिइ सोही कुरालाई समर्थन गर्दै अदालतमा बकपत्र समेत गरेको पाइयो। शिवबहादुर दनुवारलाई सन्तबहादुर, वीरबहादुर, मैतवीर, धनबहादुर, गोपी दनुवार समेतले कुटपीट गरी देब्रे खुट्टाको कान्छी औंला छिनाइ दिएको मैले देखेको हुँ भनी बुझिएका मानिस गोल्ठे दनुवारले अनुसन्धानमा कागज गरी अदालतमा बकपत्र समेत गरिदिएको पाइन्छ। त्यस्तै रीता दनुवार समेतले मौकामा गरेको कागज तथा अदालतमा गरेको बकपत्र समेतमा यी प्रत्यर्थी प्रतिवादी वीरबहादुर दनुवार समेतले खुकुरी समेत प्रहार गरी जाहेरवाला शिवबहादुरको खुट्टाको औंला छिनाइ दिएका हुन् भन्ने उल्लेख गरेको पाइन्छ। प्रतिवादी वीरबहादुर दनुवारले अधिकारप्राप्त अधिकारी समक्ष बयान गर्दा वादी शिवबहादुरलाई मैले कुटपीट गर्दा टाउकोमा चोट लागेको हो भनी वारदातमा रहे भएकोमा स्वीकार गरी बयान गरेको पाइन्छ। अदालतमा प्रतिवादी वीरबहादुर र सन्तबहादुरले गरेको बयानमा वारदातको मिति समयमा काठमाण्डौं बालाजु बाइपासमा अरुकै घरमा ढलान समेतको काम गरी बसेको

भनी कसूरमा इन्कार रही बयान गरेकोमा निजहरूको सो भनाईलाई आफ्नो साक्षी समेतबाट पुष्टी गराउन सकेको देखिंदैन। वादी शिवबहादुर दनुवारको घाउ जाँच केश फाराममा जनिए अनुसार left foot little toe cut and amputated of base of the toe अर्थात् देब्रे खुट्टाको कान्छी औंला छिनाली दिएको भन्ने उल्लेख भएको देखिँदा वारदातको क्रममा प्रहार गरेको धारिलो हतियारले औंला काटी छिनालेको रहेछ भन्ने देखिन आयो। यसबाट दोहोरो कुटपिट वारदात भई त्यसैक्रममा यी प्रतिवादीहरू वीरबहादुर दनुवार समेतका ५ जनाले सामूहिक रूपमा गरेको धारिलो हतियार छुरी समेतको प्रहारबाट वादी शिवबहादुर दनुवारको खुट्टाको औंलामा चोट लागी देब्रे खुट्टाको कान्छी औंला छिनिन गएको देखियो। यस अवस्थामा प्रतिवादीहरू वीरबहादुर दनुवार, सन्तबहादुर दनुवार, गोपी दनुवार, मैतवीर दनुवार समेतलाई कुटपिटको ७ नं. बमोजिम एक वर्ष कैद र रु.५,०००।- जरिवाना एवं कुटपिटको १८ नं. ले हुलतर्फ हुने जनही रु.२००।-का दरले थप जरिवाना समेत हुने सजाय हुने भनी भएको फैसला सो हदसम्म मिलेको देखिन आयो।

४६. अब जहाँसम्म उक्त एक वर्ष कैदलाई दामासाही गर्ने भनी उल्लेख भएको प्रश्न छ सो सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था हेर्दा कुटपिटको ७ नं. मा "अंगभंग खत हुने बाहेक अरू अङ्ग फोर्ने छिनाल्ने फुकाल्नेलाई सो अंग निको भई काम लाग्ने भएमा दुई हजार रूपैयाँ जरिवाना र ६ महिना कैद र निको भईकन पनि काम नलाग्ने भएमा वा निकै नहुने भएमा पाँच हजार रूपैयाँ जरिवाना र एक वर्ष कैद गर्नुपर्छ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। यसरी उक्त व्यवस्थाले प्रतिवादीहरूलाई सजाय गर्दा हुने सजायमा दामासाही हुने भन्ने कानूनी व्यवस्था रहे भएको देखिँदैन। सजाय प्रतिवादीले गरेको कसूर वापत व्यहोर्नु पर्ने व्यक्तिगत दायित्व हो। जहाँ कानूनले दामासाही हुने भनी स्पष्ट उल्लेख गरेकोछ सो अवस्थामा बाहेक सजाय गर्दा जनही सजाय नै निर्धारण गर्नुपर्ने हुन्छ। यसै सम्बन्धमा पुनरावेदक/प्रतिवादी रामलाल चमार विरूद्ध प्रत्यर्थी/वादी बुधनराम चमारको जाहेरीले नेपाल सरकार भएको कुटपिट अङ्गभङ्ग मुद्दा (ने.का.प २०७५ अंक: ९नि.नं. १०१००)मा कानूनले दामासाहीले सजाय हुन्छ भनी स्पष्ट नगरेको अवस्थामा वारदातको घटनाक्रम, प्रतिवादीहरूको संख्या तथा पीडित उपर परेको घा खत समेतलाई दृष्टिगत गर्दा प्रतिवादीहरूलाई जनही सजाय गर्दा नै फौजदारी न्यायको उद्देश्य तथा कुटपिटको महलको ६ नं. को कानूनी व्यवस्थाको मक्सद पूरा हुने भनी सिद्धान्त प्रतिपादन भएको समेत देखिन्छ। यद्यपी सो व्याख्या कुटपीटको ६नं.को सन्दर्भमा भएको छ, कुटपीटको ७नं.को पनि सोही सैद्धान्तिक आधार हुदाँ कुटपीटको ७ नं.को व्याख्या

गर्दासमेत उक्त प्रतिपादित सिद्धान्त आकर्षित हुने देखिन्छ। यस स्थितिमा यी प्रतिवादीहरूलाई कुटपिटको महलको ७ नं. अनुसार सजाय गर्दा जनही सजाय हुने नै देखियो।

४७. कुटपिटको ७ नं. मा कसूर ठहर भएकोमा प्रतिवादीलाई १ वर्ष कैद हुने भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिए पनि वर्तमान कानूनी सन्दर्भमा प्रतिवादीहरूलाई के कति सजाय गर्न मिल्ने हो भनी हेर्दा हाल कार्यान्वयनमा भएको फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ मा घटी सजाय हुने भन्ने व्यवस्था गरी सोमा "कुनै कसूरका सम्बन्धमा कसूर गर्दाका बखत भन्दा सजाय निर्धारण गर्दाका बखत कानून बमोजिम घटी सजाय हुने रहेछ भने घटी सजाय हुने गरी निर्धारण गर्नुपर्नेछ" भन्ने कानूनी व्यवस्था गरिएको पाइन्छ। त्यसै गरी मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा १९४ मा गम्भीर उत्तेजना वा रीसको आवेगबाट कुटपिट वा अङ्गभङ्ग भएकोमा सजाय भन्ने व्यवस्थामा उक्त दफा १९४ देहाय (क) मा "कसैले तत्काल गम्भीर उत्तेजना दिलाउने कुनै काम गरेबाट कसूरदारले आत्मसंयमको शक्ति गुमाई त्यस्तो उत्तेजना दिलाउने व्यक्तिलाई वा भ्रमवश अरू कसैलाई कुटपिट गरेमा वा संयोगवस अरू कसैलाई चोट पुग्न गएमा कुटपिट गर्ने व्यक्तिलाई कुटपिट गरी अङ्गभङ्ग गरेको रहेछ भने दुई वर्षसम्म कैद वा बीसहजार रूपैयासम्म जरिवाना वा दुवै सजाय र अन्य कुनै किसिमले चोट पुर्याएको रहेछ भने एक वर्षसम्म कैद वा दश हजार रूपैयासम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुने" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइयो। उल्लेखित कानूनी व्यवस्थाको रोहमा हेर्दा कुटपिटमा "एक वर्षसम्म कैद"को सजाय हुन सक्ने देखिएकोले प्रतिवादीहरूलाई अधिकतम हुने "एक वर्ष" नै कैद गर्नुपर्छ भन्न मिल्ने देखिएन। मिसिल संलग्न प्रमाणबाट वादीको उक्साहटको कारण दोहोरो झडपको स्थिति भै वादी प्रतिवादीहरू बीचमा दोहोरो कुटपिट भएको देखियो। यी वादीले पनि उत्तेजनामा आई अन्य व्यक्ति अर्थात यीनै प्रतिवादीहरूसमेतलाई प्रहार गरेको समेतबाट यीनै वादी समेतउपर मुद्दा चलेको अवस्था समेत यहाँ देखियो। यी समस्त आधार कारणबाट वर्तमान कानूनी व्यवस्थासमेतको रोहमा यी प्रतिवादीलाई कसूरको गम्भीरता वढाउने वा घटाउने तत्वहरूलाई दृष्टीगत गरी के कति कैदको सजाय गर्न न्यायोचित हुन्छ भनी हेर्दा यी प्रतिवादीहरू मध्ये कुनैलाई घटी र कुनैलाई वढी सजाय गर्ने अवस्था मिसिलबाट देखिदैन। वारदातको क्रममा समान रुपमा कसुर जन्य कार्य गरेको अवस्था देखिन्छ। यस अवस्थामा सबैलाई समान सजाय गर्नु पर्ने देखिन आयो। यसर्थ प्रतिवादीहरू वीरबहादुर दनुवार, मैतवीर दनुवार, गोपी

दनुवार , धनबहादुर दनुवार र सन्तबहादुर दनुवारलाई जनही २(दुई) महिना १३(तेह्र) दिन कैद र जनही रु.१,२००/- (एक हजार दुई सय)जरिवाना हुने ठहर्छ ।

४८. माथी उल्लेख भए अनुसार प्रतिवादीहरूलाई कैद तथा जरिवाना हुने ठहर भएकोमा निज प्रतिवादीहरूको तर्फबाट आफुहरूलाई लागेको कैद वापतको सजायलाई नगद रूपैया तिर्नेगरी आदेश गरी पाउँ भनी जिकीर लिएको तर्फ विचार गर्दा मुलुकी फौजदारी कार्य विधिसंहिता,२०७४ को दफा १५५ को कैद वापत रकम तिर्न सकिने भन्ने व्यवस्थामा उपदफा(१) मा "कुनै कसूरमा पहिलो पटक कसूरदार ठहरी एक वर्ष वा एक वर्षभन्दा कम कैदको सजाय भएको मुद्दामा कसूरदारको उमेर,कसूरको गम्भीरता, कसूर गरेको तरिका, आचरण समेतलाई विचार गर्दा कारागारमा राख्नु, उपयुक्त नदेखिएमा तथा निजलाई छोड्दा सार्वजनिक शान्ति, कानुन र व्यवस्थामा खतरा पुग्ने समेत नदेखिएमा त्यसको कारण खुलाई अदालतले निजलाई कैदमा राख्नुको सट्टा त्यस वापत रकम लिई कैदबाट छाडिदिन उपयुक्त ठहर्न्याएमा कैद वापतको रकम तिरी कैद बस्नु नपर्ने गरी आदेश दिन सक्नेछ।"उपदफा (२) मा"उपदफा (१) बमोजिम आदेशदिनु अघि त्यस्तो व्यक्तिलाई कुनै प्रकारको कसूर नगरी राम्रो आचरण पालना गर्नेछु भन्ने व्यहोराको कागज गराउनु पर्नेछ" भन्ने र उपदफा (३) मा "उपदफा (१) बमोजिम रकम तिरी कैद बस्नु नपर्ने गरी आदेश भएको कसुरदारले कैद वापत रकम बुझाउँदा एक दिनकोतीन सय रूपैयाका दरले बुझाउनुपर्नेछ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। उल्लेखित कानूनी व्यवस्थाको रोहमा हेर्दा यी प्रतिवादीहरू ग्रामिण परिवेशका कृषि कार्य र श्रम बेची हिड्ने व्यक्तिहरु देखिएका र वादी पक्षको पनि क्षतिपूर्ति तर्फको दावीमा जोड रहेको समेत देखिदा यी प्रतिवादीहरूले क्षतिपूर्ति तिरेमा र अब कुनै कसुर नगरी राम्रो आचरण गरी वस्ने छु भनी कागज गरेमा मुलुकी फौजदारी कार्यविधी संहिता ऐन,२०७४को दफा १५५ (१) अनुसार कैद सजाय वापत रकम तिरी कैद बस्नु नपर्ने गरी आदेश गरिएको छ। सो प्रयोजनका लागि दफा १५५(३) मा भएको व्यवस्था अनुसार निज प्रतिवादीहरूलाई लागेको कैद वापत प्रतिदिनको रु.३००(तीनसय रूपैया) का दरले हुने रकम र यसै फैसलाले तोकिए अनुसारको क्षतिपूर्ति रकम बुझाएमा ऐ.१५५(२)नं. अनुसारको कागज गराई प्रतिवादीहरूलाई कैदमा नराखी छाडी दिने ठहर्छ।

४९. अब वादीले प्रतिवादीहरूबाट क्षतिपूर्ति समेतको मागदाबी लिए तर्फ विचार गर्दा तत्काल कायम रहेको मुलुकी ऐन, कुटपिटको महलको २५ नं. मा कुटाई माग्नेलाई दिलाउने भराउने कुराका सम्बन्धमा यस महलको ६ नं. मा लेखिएको कुरामा सोही बमोजिम र

अरूमा कुटपिट गर्नेबाट असुल भएको जरिवानाको यस महलको ७ र ८ नम्बरमा लेखिए बमोजिमको कुटपिटको हकमा आधा र अरूमा तीन खण्डको एक खण्ड कुटाई माग्नेलाई वा खर्च वापत दिनुपर्छ भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। साथै हाल प्रचलनमा रहेको मुलुकी फौजदारी संहिता, २०७४ को दफा १९८ मा "यस परिच्छेदमा उल्लेखित कसूरबाट कसैको जिउ वा ज्यानमा चोटपटक वा हानी नोक्सानी भएको रहेछ भने कसूरदारबाट पीडित व्यक्तिलाई मनासिव क्षतिपूर्ति भराई दिनुपर्ने छ" भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। साविकको मुलुकी ऐनले घा खर्च वापत रकम भनी उल्लेख भएको र वर्तमान संहिताले हानी नोक्सानीको क्षतिपूर्ति भराउने व्यवस्था गरेको पाइयो। दुवै व्यवस्थाको रोहमा विचार गर्दा वारदातबाट यी वादीलाई हुन गएको शारीरिक तथा मानसिक क्षति, उपचार गर्ने क्रममा लागेको बिल भरपाइ अनुसारको खर्च, निज वादीको खुट्टाको धेरै औंला मध्येको एक औंला छिनालिएको तथ्य समेतलाई दृष्टीगत गर्दा प्रतिवादीहरूबाट जम्मा रु.६०,०००।-(साठी हजार रूपैया)वादीलाई क्षतिपूर्ति वापत भराउनु न्यायको रोहमा मनासिव हुने देखियो।

५०. अब को कसबाट सजाय जरिवाना र क्षतिपूर्ति समेतका कुराहरू को कसलाई के कति हुने भनी हेर्दा तत्कालीन मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तीको महलको २०५नं. मा पुनरावेदन उजुर नदिनेको हकमा समेत पुनरावेदन उजुर दिने सरह उल्टाई छिनि दिनुपर्छ भन्ने व्यवस्था भएको, हाल प्रचलनमा रहेको मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १४४ मा पुनरावेदन सुन्ने अदालतको अधिकार भन्ने व्यवस्था गर्दै दफा १४४(२) मा तल्लो अदालतले गरेको फैसला उपर कुनै खास कसूरदारको वा प्रतिवादीको मात्र पुनरावेदन परेको रहेछ र त्यस्तो पुनरावेदनको निर्णय गर्दा पुनरावेदन नगर्ने कसूरदार वा प्रतिवादीको हकमा तल्लो अदालतको फैसला फरक पर्ने देखिएमा पुनरावेदन सुन्ने अदालतले सो को कारण खुलाई त्यस्तो कसूरदार वा प्रतिवादीको हकमा पनि उपदफा(१) मा उल्लेखित अधिकारको प्रयोग गरी कानून बमोजिम फैसला गर्न सक्नेछ भन्ने कानूनी व्यवस्था भएको देखिन्छ। उल्लेखित दुवै व्यवस्थाबाट पुनरावेदन नगर्ने धनबहादुर दनुवारको हकमासमेत प्रस्तुत मुद्दाबाट विचार गरी उपयुक्त फैसला गर्न सक्ने नै देखियो। प्रस्तुत मुद्दामा समेत प्रतिवादीमध्ये धनबहादुर दनुवारले पुनरावेदन अदालत पाटनमा पुनरावेदन नगरेको र यसअदालतबाट पठाइएको म्यादमा हाजिर नभएको अवस्था देखिए पनि शुरू तथा पुनरावेदन अदालतको फैसलामा केही उल्टी हुने गरी फैसला भएको हुँदा निज प्रतिवादीको हकमा समेत अन्य प्रतिवादीहरू सरह मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १५५(१)(२)(३) मा उल्लेख भए

अनुसार सुविधा पाउने ठहर्छ। वादीलाई लागेको चोट समेतलाई विचार गरी रु.६०,०००।-(साठी हजार रूपैया)कसुर कायम भएका यस अदालतमा हाजिर हुने र नहुने सबै प्रतिवादीहरूबाट दामासाहीका दरले वादीलाई क्षतिपूर्तिभराई दिने समेत ठहर्छ। पुनरावेदनको रोहमा सामेल नभएका प्रतिवादी धनबहादुर दनुवार समेतका प्रतिवादीहरूले आफ्नो भागमा परेको दामासाहीले हुन आउने जनही क्षतिपूर्ति रकम बुझाएका बखत मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १५५(१), (२) र (३) व्यवस्था अनुसारको सुविधा प्रतिवादीहरूले पाउने ठहर्छ। पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकीर पुग्न सक्दैन। अरु कुरामा तपशिल बमोजिम गर्नु।

तपशिल

माथि ठहर खण्डमा उल्लेख भए बमोजिम देहायका प्रतिवादीहरूलाई देहाय बमोजिम कैद, जरिवाना र जरिवाना बापतको रकम र क्षतिपूर्ति समेत तिर्नु पर्ने ठहरेकोले क्षतिपूर्तिको रकम तिरेमा र अर्को कुनै कसुर नगरी असल चालचलन गरी बस्छु भनी कागज गरेमा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १५५(१), (२) र (३) बमोजिम कैद र जरिवाना बापतको रकम लिई शुरुको फैसला अनुसार कसिएको लगत ऐ.१५५(१) अनुसार निजहरूको नामको कैद लगत कैद भुक्तनी हुने समयसम्म यथावत कायम राखि सो अवधि नाघेपछि सो लगत कट्टा गर्नु र प्रतिवादीहरू फैसला अनुसार कैद बापतको रकम तिर्न बुझाउन नआएमा नियमानुसार कैद तथा जरिवाना असुल गर्नु भनी शुरु सिन्धुपाल्चोक जिल्ला अदालतमा लेखी पठाइदिनु.....१

नाम	कैद	थुनामा बसि कट्टा गरेको अवधि	जरिवाना रु	कैदबापतको हुने जम्मा रकम	क्षतिपूर्ति बापतको रकम	जम्मा रु
वीरबहादुर दनुवार	०।२।१३	०।०।१ ८	१,२००। -	१६,५००। -	१२,०००। -	२९,७००। -
मैतवीर दनुवार	०।२।१३	-	१,२००। -	२१,९००। -	१२,०००। -	३५,१००। -
गोपी दनुवार	०।२।१३	-	१,२००। -	२१,९००। -	१२,०००। -	३५,१००। -

धनबहादुर दनुवार	०१२।१३	-	१,२००।	२१,९००।	१२,०००।	३५,१००।
सन्तबहादुर दनुवार	०१२।१३	-	१,२००।	२१,९००।	१२,०००।	३५,१००।

प्रतिवादीहरूले शुरु जिल्ला अदालतमा राखेको र फैसलाको तपशिल खण्डमा उल्लेख भएको धरौटी रकम र पुनरावेदन अदालतको फैसलाको तपशिल खण्डमा उल्लेख भए अनुसार प्रतिवादीहरू मध्यले राखेको धरौटी तथा जरिवाना वापत बुझाएको रकम यसै तपशिल खण्डको देहाय १ नं कार्यान्वय गर्ने क्रममा कैद तथा जरिवाना वापतको रकममा कट्टा गरी गरी नियमानुसार असुल उपर गर्नु.....२

वादीले प्रतिवादीहरूबाट भरी पाउने ठहरेको क्षतिपूर्ति वापतको रकम पाउने कुराको जानकारी वादीलाई दिनु र उक्त रकम भराई पाउ भनी वादी शिवबहादुर दनुवारको ऐनका म्यादभित्र निवेदन पर्न आएमा फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ४५ को प्रक्रिय पूरा गरी नियमानुसार क्षतिपूर्ति भराइदिनु.....३

सरोकारवालाले फैसलाको नक्कल माग्न आएमा नियमानुसार गरी नक्कल दिनु.....४

प्रस्तुत मुद्दाको दायरीकोलगत कट्टा गरी फैसला विद्युतीय माध्यममा अपलोड गरी मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु.....५

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत: डोलनाथ न्यौपाने

कम्प्युटर टाईप गर्ने:- पद्मा आचार्य

इति सम्बत् २०७६ साल मंसिर २७ गते रोज ६ शुभम्..... ।

